



YKSIÖ- JA PIENRYHMÄKUNTOU- TUS AMMATTIOPISTO LUOVISSA

Mika Lehtonen

**Kehittämistehtävä
Marraskuu 2007**



**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) LEHTONEN, Mika	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 34	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen <input type="checkbox"/> saakka	
Työn nimi YKSILÖ- JA PIENRYHMÄKUNTOUTUS AMMATTIOPISTO LUOVISSA		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Outi Pylkkä		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehittämistehtävän tarkoitus on kuvata yksilö- ja pienryhmäkuntoutuksen toteuttamista Ammattiopisto Luovissa. Kehittämistehtävä liittyy toisen asteen ammatillisten opiskelijoiden kokonaiskuntoutukseen ja tämän hetkiseen toimintakykyyn. Hankkeen tavoitteena on luoda malli, joka edesauttaa opiskelijoiden selviytymistä työssäoppimisjaksoistaan. Jaksaminen opiskelussa stressaantumattomana ja terveenä on myös merkityksellinen asia. Lisätavoitteena on myös turvata tulevan työvoiman fyysinen jaksaminen tulevaisuuden työelämän haasteista. Pienryhmäkuntoutusta toteutetaan toista lukuvuotta Ammattiopisto Luovissa.</p> <p>Yksilö- ja pienryhmäkuntoutus on käynnistynyt valtakunnallisesta ja paikallisesta huolesta, liittyen opiskelijoiden hyvinvointiin ja jaksamiseen. Opiskelijoiden työkyky, elämänhallinta ja toimintakyky on tutkimusten mukaan hälyttävän huono. Tupakointi, yli-paino ja unenlaatu on hyvinvointia ja terveyskäyttäytymistä tutkivissa tuloksissa kohonnut myös keskusteluun.</p> <p>Kehittämistehtävässä kuvataan yksilö- ja pienryhmäkuntoutuksen suunnitteluvaihetta, tavoitteita, toteutusmallia ja jatkuvuuden hahmottamista. Yksilö ja pienryhmäkuntoutuksen keskeiset teemat, joita ovat ihmis- ja oppimiskäsitys, kuntoutus, erityisopetuksen perusteet ja toimintakyky on esitelty kehittämishankeen taustaosassa.</p> <p>Yksilö -ja pienryhmäkuntoutus toteutettiin moniammatillisena yhteistyönä kasvatuksellisen kuntoutuksen periaatteilla. Pienryhmäkuntoutus on haastava dialogi monen ammattiryhmän välillä, jossa päämääränä on opiskelijan kuntoutuminen, toimintakyky ja hyvinvointi. Opiskelijalla itsellään on kuntoutumisessa päänäyttelijän rooli.</p> <p>Pienryhmäkuntoutuksen lyhyestä historiasta johtuen on vaikeaa esitellä mitattavissa olevia tuloksia. Pienryhmäkuntoutus on kuitenkin jo tässä vaiheessaan herättänyt keskustelua ja havahduttanut reagoimaan opiskelijoiden hyvinvoinnin huomioimiseen. Pienryhmäkuntoutuksesta on tavoitteena tulla pysyvää, jokapäiväistä kuntoutuksellista työtä ja toimintaa Ammattiopisto Luovissa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ihmiskäsitys, oppimiskäsitys, yksilö- ja pienryhmäkuntoutus		
Muut tiedot		

Author(s) LEHTONEN, Mika	Type of Publication Development project report	
	Pages 34	Language English
	Confidential Until _____ <input type="checkbox"/>	
Title INDIVIDUAL AND SMALL GROUP REHABILITATION IN LUOVI VOCATIONAL INSTITUTE.		
Degree Programme Teacher Education College		
Tutor(s) Outi Pylkkä		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The aim of this development project was to define the implementation of individual and small group rehabilitation in Luovi Vocational Institute. The developing work is related to vocational student's rehabilitation and the present functional capacity. Goal of the developing project is to create a model to increase individual feeling of competence and to learn coping skills in order to make it possible for an individual to study and to cope with the challenges of working life. This is the second term when the small group rehabilitation is carrying out in Luovi Vocational Institute. Individual and group rehabilitation has started from both local and nationwide concern about student's well being and coping. According to research ability to work, coping and functional capacity of students is alarming pool. Also smoking, overweight and quality of sleep has arouse into discussion.</p> <p>This developing project describes planning, goals, implementation model and continuity of the individual and small group rehabilitation. The main themes of the individual and small group rehabilitation are conception of human life, conception of learning, special education, rehabilitation and functional capacity. They are introduced in the background of the developing study.</p> <p>The individual and small group rehabilitation was carried out as interprofessional co-operation following the principles of educational rehabilitation. Small group rehabilitation is a challenging dialogue between many professionals where the target is student's rehabilitation, functional capacity and well-being. Student himself has the main role in the rehabilitation.</p> <p>Because of the short history of the small group rehabilitation it is difficult to introduce measurable conclusions. However, the small group rehabilitation has rouse into discussion and awoke to react to taking care of student's well being. The aim of the small group rehabilitation is to become permanent part of the rehabilitation work practises and everyday action in the Luovi Vocational Institute.</p>		
Keywords Conception of human life, conception of learning, individual and small group rehabilitation		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 YKSIÖ- JA PIENRYHMÄKUNTOUTUKSEN TOTEUTTAMINEN	6
2.1 Lähtökohdat	6
2.2 Pienryhmäkuntoutuksen haasteet	8
2.4 Pienryhmäkuntoutuksen toteutusmalli	9
2.5 Yksilökuntoutuksen toteutusmalli	12
3 IHMIS-TIEDON- JA OPPIMISKÄSITYS	14
3.1 ihmis- ja tiedonkäsitteet	14
3.2 Ammattiopisto Luovin oppimis- ja ihmiskäsitys	18
3.2.1 Pragmatismi	22
4 KUNTOUTUS	23
4.1 Taustaa	23
4.2 Kasvatuksellinen kuntoutus	24
4.3 Liikunnallinen kuntoutus	24
5 AMMATTIOPISTO LUOVI	26
5.1 Historia	26
5.2 Erityisopetuksen perusteet	27
6 JATKOTYÖSKENTELYN HAHMOTTAMINEN	28
7 POHDINTA JA PÄÄTELMÄT	29
LÄHTEET	32

1 JOHDANTO

Tässä kehittämishankkeessa kuvataan yksilö- ja pienryhmäkuntoutuksen toteuttamista Ammattiopisto Luovissa. Taustaosassa on esitelty kuntoutuksen, erityisopetuksen perusteiden ja kasvatuksellisen kuntoutuksen määritelmiä. Yksilö- ja pienryhmäkuntoutus on lähtenyt liikkeelle opetusministeriön ja Ammattiopistomme henkilökunnan huolesta. Nuorten hyvinvointia ja terveyskäyttäytymistä koskevien tutkimusten mukaan ammattiin opiskelevat liikkuvat vähän ja heillä on huono fyysinen kunto ja kestävyys. Lisäksi monet ammattiin opiskelevat ovat ylipainoisia ja he tupakoivat sekä käyttävät alkoholia runsaasti. Työelämän ja toimintaympäristön haasteet sekä kiihtyvät muutokset ovat osaltaan lisäämässä huoltamme tulevaisuuden työntekijöistä.

Ammattiopisto Luovin opiskelijoiden työssäoppimisjaksojen jälkeen työssäoppimispaikoista on tullut huolestuttavaa palautetta. Työssäoppimispaikoilla on havahduttu nuorten työ ja toimintakyvyn rajoittuneisuuteen. On yksinkertaisesti jouduttu keskeyttämään työssäoppimisjakso, joko fyysisen, sosiaalisen tai psyykkisen toimintakyvyn ongelmista johtuen.

Kehittämistehtävä liittyy Ammattiopisto Luovissa toteutettavaan yksilö- ja pienryhmäkuntoutukseen. Kasvatuksellinen kuntoutusmalli on käynnissä toista vuotta. Kasvatuksellinen kuntoutusmalli pohjautuu humanistiseen ihmiskäsitykseen, konstruktivismiin ja oppijan omaan aktiiviseen tiedon rakentamiseen. Ammattiopisto Luovin oppimiskäsitys ja ihmiskäsitys pohjautuvat tekemällä oppimiseen. Erityisopetuksella on pitkät juuret Liperissä. Erityisopetuksella pyritään siihen, että oppija on ajatteleva, refleктоiva ja keskusteleva yksilö. Mallin tavoitteena on kohentaa nuorten toiminta- ja työkykyä. Päämääränä on myös osaltaan varmistaa, että tulevaisuuden työntekijät jaksavat työelämässä terveinä ja stressaantumattomina. Kokonaiskuntoutuksellisen työotteen unelmana on hyvinvoiva toimiva ihminen. Kehittämistehtävässä on pureuduttu melko laajasti oppimis- ja ihmiskäsitykseen. Kuntoutujan, opiskelijan ja ihmisen unelmat sekä menneisyys on hahmotettava ennen laadukasta yhteistyötä. Ihmiskäsitys- ja oppimiskäsitys sekä ihmisarvo ovat lähtöruutu kasvatuksell-

lisen kuntoutumisen ja moniammatillisen yhteistyön onnistumiselle. Ihmiskäsityksen- ja oppimiskäsityksen ymmärtämisen taustalla on myös erilaisuuden oivaltaminen oppimaan ohjaamisessa, unohtamatta elämänlaadun korostamista. Elämänlaadun vaikutukset näkyvät yksilön elämässä kaikkialla.

Kehittämistehtävässä kuvataan yksilö- ja pienryhmäkuntoutuksen tavoitteet, sisältö ja toteutusmalli. Esittelen myös omia pohdintoja mallin onnistumisesta. Pohdin myös mallin onnistumista suhteessa tavoitteisiin, jotka ovat korkeat. Kehittämistehtävän tavoite on kuvata, miten moniammatillisella rajoja rikkovalla yhteistyöllä voidaan edistää opiskelijoiden jaksamista ja vastuunottoa omasta toimintakyvystään. Tärkeä näkökulma tulevaisuudessa on se, että voidaan-ko pienryhmäkuntoutusta soveltaa arkipäivän opiskeluympäristössä valtakunnallisesti Ammattipisto Luovin tasolla. Kehittämistehtävässä on myös luettavissa huoli aikamme humusta ja kumusta. Nuorten arvot ovat tutkitusti suuntautumassa enemmän yksilöllisiin. Asiat, jotka pyörivät oman navan ympärillä kiinnostavat. Ikinuorekas, rikas, kehollinen, kuuluisa ja menestyvä on arvoja, jotka ovat pinnalla nuorten parissa. Miten omaa vastuunottoa omasta itsestään voi kehittää? Miksi nuoret voivat pahoin? Mikä on meidän kasvattajien vastuu? Mihin ollaan menossa? Paljon kysymyksiä, vähän vastauksia. On väitetty, että tarinaa hyvästä elämästä on kerrottava eteenpäin, elämän jatkuvuuden pelastamiseksi. Tähän väitteeseen on tartuttava kiinni kaksin käsin.

2 YKSILÖ- JA PIENRYHMÄKUNTOUTUKSEN TOTEUTAMINEN

2.1 Lähtökohdat

Kasvatuksellista kuntoutusta toteutetaan Ammattiopisto Luovissa, Liperin yksikössä toista vuotta. Opetusta Liperissä on toteutettu jo kuusikymmentä vuotta. Kuntoutustoimintaa on ollut Liperissä kolmekymmentä vuotta. Kuntoutuspalvelukeskuksen palvelutarjonta on kehittynyt työelämän hyvinvointia koske-

vissa asioissa valtakunnallisessa vertailussa huomattavan pitkälle. Kokonaiskuntoutuksellinen ja yksilöllinen polku oppimiseen sekä työelämään on ollut opetuksen johtavia teemoja. Liperissä on toteutettu vuosikymmenien aikana monenlaisia projekteja ja kehittämishankkeita. Kuntoutuminen, motoriiikka ja elämänhallinta ovat olleet niitä kehittämishaasteita, joihin on vuosikymmenien aikana pyritty vastaamaan. Muuttuva toimintaympäristö ja työelämän vaatimukset ovat osaltaan olleet muokkaamassa vaatimuksia oppimaan ohjaamisessa. Erityisopiskelijoiden haasteet ja vammat on ollut huomioitava opetuksessa ja valmennuksessa kohti työelämää. Vuosien aikana on ollut hyviä ja huonoja toteutusmalleja ajatellen opiskelijoiden selviytymisestä, niin työssä-oppimisjaksoilla, opiskelusta ja elämästä yleensä. Konkreettisenä ongelmana on ollut, ettei ole saatu luotua toimivaa mallia, jota voitaisiin toteuttaa koko oppilaitoksen tasolle. Selkeää materiaalia ei myöskään ole pystytty toteuttamaan, ajatellen opiskelijoiden toimintakykyä. Yksilö- ja pienryhmäkuntoutuksen yhtenä suurena tavoitteena on edistää opiskelijoiden valmiuksia työssä-oppimisjaksoille ja opiskeluelämän jälkeiseen työelämään. Suurena haasteena on myös kehittää ”malli”, jota jokainen opettaja voi hyödyntää omassa opetuksessaan. Kuntouttava työote on parhaimmillaan vain ja ainoastaan opiskelijan parhaaksi.

Ammattiopisto Luovissa yksilö- ja pienryhmäkuntoutusta toteuttavat oppilaitoksen puolelta liikunnanopettaja ja kuntoutuspalvelukeskuksen puolelta liikuntapäällikkö, työfysioterapeutti. Kuntoutukselle on valtakunnallinen tilaus ja erityisoppilaitoksessa hyvin yksilöllinen tilaus. Opiskelijoiden ongelmat elämänhallinnassa, motoriiikassa, oman kehon hahmottamisessa ja elämän mielekkyydessä ovat pohdituttaneet pitkään.

Hankkeen etenemisessä on pyritty hyödyntämään aikaisemmat kokemukset vastaavista hankkeista. Oppilaitoksessa on työntekijöitä, jotka ovat palvelleet yli kolmekymmentä vuotta. Kaikki hiljainen tieto on yritetty hyödyntää suunnittellessa hankkeen toteutusmallia. Kuntoutuspalvelukeskuksessa on pitkä historia kuntoutujien toimintakyvyn ja elämässä selviytymisen kohentamiseen. Se on ollut kantava osaamisalue, jota on hyödynnetty kehitettäessä uutta. Hankkeen kantavana ideana on ollut kasvatuksellinen kuntoutus, jossa dialogisuus sekä moniammatillinen yhteistyö takaavat parhaan mahdollisen tuloksen.

2.2 Pienryhmäkuntoutuksen haasteet

Päämääränä pienryhmäkuntoutuksessa on työ- ja toimintakykyisempi opiskelija. Kasvatuksellisella kuntoutuksella, kokemuksellisella oppimisella ja uskolla opiskelijan omiin kykyihin on lähdetty hankkeeseen mukaan. Tavoitteena kehittämishankkeessa on psykomotorinen kehittyminen. Psykomotoriikassa on uskottu opiskelijan toiveeseen ”auta minua tekemään tämä itse”. Ryhdin kohentumisella ja huomioimisella on tavoiteltu parempaa lihastasapainoa. Lihastasapainon huomioimisella on merkitystä puheen tuottamiseen, hengitykseen ja itsetuntemukseen. Ergonomian omaksumisella pienryhmäkuntoutuksessa on tavoiteltu parempaa työn ja työympäristön kehittymistä. Työkunnan kehitymisellä, asenteiden muokkaamisella ja terveystasoon panostamalla on tavoiteltu hyvinvoivaa opiskelijaa. Työ- ja toimintakykyisemmän oppijan tavoitteiden saavuttamisen edellytyksenä on moniammatillisen työryhmän yhteistyö ja sitoutuminen. Kaiken tekemisen taustalla kohti haasteellista päämäärää on Ammattiopisto Luovin oppimiskäsitys. Konstruktivismi, jossa opiskelija nähdään aktiivisena tiedon muokkaajana on ollut ajatuksena kaikessa tekemisessä. Kognitiivinen näkökulma ajattelevaan ja keskustelemaan oppijaan on huomioitu jo suunnitteluvaiheessa. Pragmatisti, joka korostaa tekemällä oppimista, on mielestämme ollut ainoa järkevä keino kohti päämääräämme. Tekemällä oppiminen on tunnetason tekemistä, josta jää ikuinen muistijälki tekijän sieluun. Yhteisen käsityksen mukaan Ammattiopisto Luovissa oppijan rooli on aktiivinen ja opiskelijaa ohjataan tietoiseen ponnisteluun päämääriensä saavuttamiseksi. Lisähaaste oli myös yhteisöllisten ja yksilöllisten harjoitteiden toimivuus kohti päämäärää.

2.3 Yksilökuntoutuksen haasteet

Ammattiopisto Luovissa opiskelija hyväksytään ainutkertaisena ja arvokkaana yksilönä, jolla on omakohtainen tarve hyvään ja itsensä kehittämiseen. Opiskelijalla on erilaiset oppimis- ja selviytymisvalmiudet, joten joustavuus, yksilöllisyys ja vapaus valitsemiseen ohjaavat hänen opiskelunsa ja tavoitteidensa

suunnittelua. Ihmiskäsitys sekä käsitys nuorista ovat opetusjärjestelyiden onnistumisen perusedellytys. (Opetussuunnitelman yhteinen osa)

Ihmiskäsitykset ovat aina sidottuja aikaan ja kullakin aikakaudella vallitsevaan ihmishanteeseen. Kasvatustieteellisessä ajattelussa eri aikakausien ihmishanteiden määrittelyssä heijastuu aikakauden tietoisuus ja olettamukset ihmisen alkuperästä, kehitysmahdollisuuksista ja kehityksen mekanismeista. Demokratian aikakaudella ihmishanteena on puolestaan tietävä, tunteva ihminen ja tasa-arvoinen ihminen. (Ropo 1985, 4 – 5.) Pylkän mukaan (2005) Humanistinen ihmiskäsitys puolestaan näkee oppijan tavoitteellisena ja aktiivisena tiedon hankkijana, käsittelijänä sekä oman tietorakenteensa jäsenenä.

Yksilökuntoutuksen päämääränä on, että jokainen työntekijä kohtaa jokaisen opiskelijan ainutkertaisena yksilönä. Tavoitteena on liikuntakasvatus. Liikuntakasvatuksella pyritään kaikkeen kasvatusta edistäviin toimenpiteisiin, jossa liikunta on osallisena. Liikunnan avulla kasvattaminen on ainutlaatuinen mahdollisuus pohtia oikeaa ja väärää, itsekkyyttä ja sovittujen pelisääntöjen noudattamista. Yksilökuntoutukseen sisältyy vahvuuksien vahvistamista sekä vahvuuksien löytämistä. Opiskelijoista on etsitty joku liikunnallinen vahvuus johon on takerrettu. Opiskelijoiden omilla valinnoilla on uskottu liikuntakasvatuksen toteutuvan. Tekemällä oppimista on korostettu yksilökuntoutuksessa. Ihmisen kasvaminen liikkumiseen omilla vahvuuksillaan on jokaisen yksilön henkilökohtainen haaste.

2.4 Pienryhmäkuntoutuksen toteutusmalli

Yksilö- ja pienryhmäkuntoutusta aloitettiin suunnittelemaan syksyllä 2006. Monien palaverien ja konsultaatioiden jälkeen päästiin kohti nykyistä toteutusmallia. Hankkeen etenemisessä on jouduttu ottamaan askelia eteen ja taakse. Lopullinen toimiva kuntoutumisen ja toimintakykyisemmän opiskelijan unelma on edelleen hioutumassa kohti toimivaa kokonaisuutta. Suunnittelun jälkeen päästiin malliin, jossa pienryhmäkuntoutuksesta vastaavat liikunnan-

opettaja ja työfysioterapeutti. Yksilökuntoutuksesta päävastuussa on liikunnanopettaja. Hankkeelle resursoitiin tietty määrä tunteja vuositasolla. Alusta pitäen yksilö ja pienryhmäkuntoutuksessa vastuutettiin luokanvalvoja ja ryhmän ohjaaja moniammatilliseen yhteistyöhön. Oikeastaan havaittiin, ettei hankkeen onnistuminen ole mahdollista ilman luokanvalvojan ja ohjaajan ydinosaamista kyseisellä opiskelulinjalla. Suunnitteluvaiheessa jo uskottiin, että erilaisten ihmisten osaamisen summa yhdistettynä on enemmän kuin paperilla laskettuna. Päämääränä pidettiin työ- ja toimintakykyisempää yksilöä työssäoppimisjaksoilla. Todellisuudessa uskottiin, että toimintakyvyn kautta voidaan vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin monella saralla.

Vuonna 2006 syysloman jälkeen päästiin puheista tekoihin. Pienryhmäkuntoutukseen valittiin kaksi opiskelijaryhmää. Kiinteistöhoiton koulutusohjelmasta, talotekniikan perustutkinto/er (120ov), mukaan kelpuutettiin ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijat, opettajineen ja ohjaajineen. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita hankkeessa oli yhdeksän henkilöä ja toisen vuosikurssin opiskelijoita kahdeksan. Tavoitteita ja sisältöjä pohdittaessa päädyttiin hyvin karkeamotoriseen tekemiseen. Päädyttiin työ ja toimintakyvyn kohentamisessa pysytellä hienouksien ulkopuolella ja keskittyä harjoitteluun todellisessa ympäristössä. Teoreettinen ja luentomainen opetus korvattiin oikeilla harjoitteilla opiskelijoiden oikeissa työympäristöissä. Tavoitteisiin sisällytettiin asioita, jotka suoranaisesti vaikuttavat oppimaan ohjaamisessa. Omien työasentojen pohtiminen, ryhdin vaikutus puheen tuottamiseen ja hengitykseen, oma havainnointi liikkumiseen sekä elämänhallinnan pätkäily toimivat osittain. Opiskelijat innostuivat asioiden tekemällä oppimiseen ja keskustelemaan vuorovai-
kutukseen.

Kasvatuksellisen kuntoutuksen malli on pilkottu kolmen vuoden visioon, ajattelun opiskeluiden kestoja. Ensimmäisen vuoden tavoite on hyvinvointi, toisen työkyky ja kolmannen toimintakyky. Elämän kivijalan juurelle mentäessä uskottiin, ettei ilman hyvinvointia ja elämänhallintaan voi syntyä työkykyä ja toimintakykyä. Kuntoutusmalli etenee yhteisötasolta kohti yksilötasoa. Yksilöllisessä vaiheessa opiskelijalla itsellään on vastuu omasta työvälisestäään, sielustaan ja kehostaan. Todellisuudessa on havaittu, että tulevaisuudessa on tarvetta auttaa opiskelijoita pidemmälle. Opiskelujen jälkeen on huolehdittava

edelleen opiskelijan elämänhallinnasta ja työllistymisestä. Se, kuka sen hoitaa ja millä resursseilla, on edelleen arvoitus.

Pienryhmäkuntoutuksessa lähdettiin ammatin vaatimusten ja ydinosaamiskartoitusten jälkeen itse toimintaan. Motoriset ongelmat, oppimisvaikeudet, tarkkaavaisuushäiriöt ja kehonhahmotusongelmat kartoitettiin toiminnallisissa harjoituksissa. Kuntoutusmallissa lähdettiin asioita pilkkomaan. Harjoittelu tapahtui ammatillisten tuntien lomassa. Konkreettisesti liikunnanopettaja ja työfysioterapeutti jalkautuivat kiinteistöhoiton tunneille mukaan. Erilaisia nostoja ja työasentoja valokuvattiin ja videoitiin alusta pitäen. Ongelmat ja haasteet tiedettiin etukäteen jo hyvin pitkälle. Liikkuvan kuvan analysointi antoi hankkeen toteuttajille lisäarvoa käytänteitten miettimiseen.

Videoita katsellessa opiskelijoiden kanssa päästiin yhteisölliseen oppimiseen, jossa kriittisesti suhtauduttiin omaan ja muiden tekemiseen. Alkutestien ja videoinnin jälkeen siirryttiin yhteisöllisiin ja yksilöllisiin harjoitteisiin. Alustavassa suunnitelmassa ajateltiin, että luokasta valitaan opiskelijat, joilla on suurimmat ongelmat. Ajatuksesta luovuttiin, koska huomattiin koko luokan innostuksen määrä tekemiseen ja harjoitteluun. Toisaalta huomattiin, että jokainen opiskelija tulee jossain muodossa hyötymään kuntoutusmallista. Liikunnanopettajan pitämässä terveystiedon tunneissa oli hyvä mahdollisuus palata ja kerrata asioita liittyen hankkeeseen. Tietopuolisella tasolla hahmoteltiin jokaisen ammatin tärkeintä työvälinettä ja ammatin ydinosaamista. Aika nopeasti päästiin yhtämielisyyteen siitä, että jokaisen ammatin tärkein työväline on opiskelija itse. Ammatin ydinosaamisessa opiskelijat olivat myös hyvin tietoisia omista ja oppilaitoksen vaatimuksista ja tavoitteista. Keskeistä kuitenkin pienryhmäkuntoutuksessa oli harjoitteiden tekeminen. Malli oli konkreettisen tasolla intensiivijakso ja seurantajakso. Intensiivijaksolla pienryhmäkuntoutusta toteutettiin kerran viikossa isolla moniammatillisella ryhmällä. Yksilölliset ja yhteisölliset harjoitusohjelmat kuitenkin toteutettiin päivittäin. Harjoitteet laadittiin niin, että ryhmäkohtaisesti opiskelupäivän lomassa voitiin toteutusmalli ja aika itse päättää. Harjoitteiden kesto oli maksimissaan 10–15 minuuttia ja toteutusmalli hioutui niin, että opiskelupäivä päätettiin harjoitteisiin. Intensiivijakson kesto määriteltiin 10–12 viikkoon. Seurantajaksoilla liikunnanopettaja ja työfysioterapeutti kävivät muutaman kerran kuvaamassa työasentoja sekä harjoitteiden etene-

mistä. Harjoitteita muutettiin tietyin väliajoin ja entistä enemmän suunnattiin kehollisiin. Harjoitteet tehtiin Physiotools ohjelmalla, mikä on tehty kuntoutuskäyttöön sekä terapeuttiseen harjoitteluun. Opettajat, ohjaajat ja oppilaat ohjattiin oikeisiin harjoitusohjelmiin sanallisesti ja visuaalisesti. Harjoitteet kuvattiin, koska kuva toimii mittarina hankkeen onnistumiselle. Ryhti, vartalon hallinta ja ergonomia olivat pääasiallisia harjoitteita. Videoiminen, opettajien ja ohjaajien sekä opiskelijoiden palautteet antoivat uskoa asian tarpeellisuuteen ja jatkuvuuteen. Alkuvaiheessa havaittiin toteutusmallissa haasteet, jotka hankkeen kolmevuotisessa ajassa olisivat vastassa. Tulevaisuudessa hyvinvointiin, jaksamiseen ja toimintakyvyn haasteisiin on havahduttava aikaisemmin kuin ammatillisessa oppilaitoksessa. Seurantajakso kestää koko opiskeluajan loppuun. Seurantajakso tulee olemaan käytännön tasolla ongelmallisin. Ilman laadukasta seuranta, merkityksen ja motivoitumisen taso tulee laskemaan.

Pienryhmäkuntoutus jatkuu molemmilla ryhmillä edelleen. Päävastuussa onnistumisesta ovat tällä hetkellä luokanvalvoja sekä ryhmän lähiohjaaja. Toisena pienryhmäkuntoutuksen vuotena työkykyyn vaikutetaan terveystiedon opintokokonaisuudessa. Kolmannella vuosikurssilla ja periaatteessa kolmantena pienryhmäkuntoutusvuotena tapahtuu paluu kivijalan juureen. Toimintakyvyn ja elämänlaadun haasteet on heitetty entistä enemmän opiskelijan vastuulle. Pienryhmäkuntoutuksen toteutusmalli tulee antamaan opiskelijoiden pakollisten terveystiedon opintokokonaisuuksiin lisäarvoa. Asioihin palaaminen ja kerääminen ovat luontevaa, kun on harjoiteltu ja tehty. Toteutusmalli elää koko ajan, mikä mahdollistaa monipuolisen tekemisen.

2.5 Yksilökuntoutuksen toteutusmalli

Yksilökuntoutusta aloitettiin toteuttamaan myös syksyn 2006 suunnittelun jälkeen. Syysloman jälkeen päästiin kokeilemaan mallin toimimista. Yksilökuntoutuksesta valittiin opiskelijoita, joilla oli eniten ongelmia perusliikkumisessa. Yksilökuntoutuksen toteutusmallista oli päävastuussa liikunnanopettaja. Vaikkakin opiskelijoiden haasteet ja ongelmat olivat kohtuullisen suuret, ajatusmalli kuntoutumisesta käännettiin pääläelleen. Yksilölle annettiin vastuu tekemises-

tä ja suunnittelusta. Yksilökuntoutuksessa opiskelija oppimaan ohjattiin todellisuudessa kohti omia vahvuuksiaan. Toteutusmallissa liikuttiin niin, että pienryhmäkuntoutuksesta valittiin opiskelija liikkumaan kerran viikossa liikunnanopettajan kanssa. Vahvuuksien vahvistamisella uskottiin, että opiskelija pääsee enemmän vaikuttamaan oman elämänsä palapeliin. Humaani päämäärä oli ihminen. Omilla pohdinnoillaan ja valinnoillaan etenevä, vastuuntuntoinen liikkuja. Kasvatus liikkumiseen ja liikuntakasvatus uskottiin toteutuvan matkan varrella opiskelijalta itseohjautuvasti.

Yksilökuntoutuksen toteutusmalli suunniteltiin, niin että kaikki mahdollistetaan. Sisällöllisesti oppimaan ohjattiin kohti omia vahvuuksia. Opiskelijoiden toivomuksiin pyrittiin vastaamaan mahdollisimman hyvin ja realistisesti. Todellisuudessa kerran viikossa tapahtuva yksilökuntoutus toteutui hyvin perinteisellä mallilla ja kaavalla. Aina 45 minuutista 90 minuuttiin kestävä yksilökuntoutus toteutettiin sisätiloissa. Yksittäinen opiskelija pääsi osallistumaan yksilökuntoutukseen kaksi-neljä kertaa pienryhmäkuntoutusmallin sisällä. Kun pienryhmäkuntoutuksen toteutusmalli oli kahdesta kolmeen kuukauteen ja harjoitteet päivittäin. Yksilökuntoutus lisättyä edellä mainittuun, niin tekemisen ja toistojen määrä oli kohtuullisen suuri.

Yksilökuntoutusta toteutettiin lukuvuosi 2006–2007 kerran viikossa. Eri opiskelijoita yksilökuntoutuksessa oli mukana kuusi kappaletta. Yksilökuntoutuksen päämäärä ihminen yhdistettynä vahvuuksien vahvistamiseen, oli humaani ajatus. Sisällön rakentaminen opiskelijan näkökulmasta toi uusia näkökulmia ja haasteita kuntoutusmalliin. Toteutusmallin toteuttajan henkilökohtaisena tavoitteena oli yksilön tarkempi seuranta ja tekemisen kohdentuminen kohti mielekkäämpää sekä muutosreagoivampaan suuntaan. Oppijan ja ohjaajan liikuntakasvatuksellisen tavoitteet eivät ehkä kohdanneet. Riman asettamien molempien näkökulmasta oikeaan korkeuteen on vastavuoroisuuden lähtökenttä.

Toukokuussa 2007 yksilö ja pienryhmäkuntoutusmalli esiteltiin opetustyöryhmän kokouksessa. Hanke ja toteutusmalli saivat erittäin hyvän vastaanoton ja kiinnostuksen. Ensimmäisen vuoden kokemukset ja videoinnit herättivät keskustelua opiskelijoiden toiminnallisista haasteista ja ongelmista.

3 IHMIS-TIEDON- JA OPPIMISKÄSITYS

3.1 ihmis- ja tiedonkäsitys

Erilaisista jaotteluista huolimatta kasvatustieteen ihmiskäsityksistä löytyvät samat elementit. Kysymys on enemmänkin siitä mikä on ihmisen käsitys itsestään osana yhteisöä, kulttuurista kontekstia ja ympäröivää yhteiskuntaa. Koska ihmiskäsityksiin liittyy aina erilaisia arvoja, uskomuksia ja aatteellisia näkökulmia, kasvatustieteellistä ihmiskäsitystä on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta pelkistää yhteen kategoriaan. Kasvattajan tai opettajan ihmiskäsitys on usein erilaisista ihmiskäsityksistä rakentuva henkilökohtainen yhdistelmä, jonka peruselementit ovat osittain tiedostettuja ja osin tiedostamattomia. Koska minun käsitykseni oppimisesta ja oppijasta perustuu humanistiseen ihmiskäsitykseen, tarkastelen sitä seuraavassa hieman tarkemmin.

Humanistinen oppimis- ja ihmiskäsitys, humanismin juuret ovat antiikin Kreikassa ja Sokrateen, Aristoteleen ja Platonin filosofisessa ajattelussa. Roomalaisten käyttämällä humanismi-käsitteellä tarkoitettiin kulttuuri-ihannetta, jossa ihmisen moraaliset, kulttuuriset ja esteettiset voimat on kehitetty korkealle. (Hirsjärvi 1982, 32.) G.H. Von Wright (1981, 16 – 17) määrittelee humanismin mielenlaaduksi tai elämänasenteeksi, jolla on omat psykologiset tunnusmerkinsä. Humanismin tärkein tunnusmerkki on ihmisen kunnioittaminen. Ihmisen yksilöllisen ja yhteisöllisen kehityksen päämääränä on täydellisyyden ihanne, johon myös kasvatuksella pyritään. Humanismiin liittyy olennaisesti sivistyksen kunnioittaminen ihmisyyden korkeimpana ilmauksena. Humanismin täydellisyydshanne on sivistynyt ihminen, joka tunnustaa totuuden itseisarvon kaikkia auktoriteetteja korkeammaksi. Totuuden etsiminen edellyttää ennen kaikkea inhimillisyyden kehittämistä. Humanismille onkin ominaista se, että se näkee sivistyksen kokonaisuutena ja jakamattomana. Humanistisen ajattelun mukaan tiedot ja taidot muuttuvat sivistykseksi vasta, kun ihminen kasvaa ajattelussaan ja toiminnassaan laajakatseiseksi, objektiiviseksi ja oikeamieliseksi.

Moderni humanismi korostaa ihmisen rationaalisia ja moraalisia piirteitä ja näkee ihmisen järkeään käyttävänä ja vastuullisena olentona. Moderni humanismi kritisoi muita ihmiskäsityksiä, kuten esimerkiksi behaviorismia ihmisen erityisarvon kiistämisestä. Modernin humanismin kasvatusta ja ihmiskäsitys on optimistinen. Optimismi näkyy erityisesti järjen mahdollisuuksien korostamisena. Järjen avulla ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa itseään ja tehdä itsensä persoonaksi. Modernin humanismin ihanteena on harmoninen, ehyt ja monipuolisesti kehittynyt yksilö, jonka olemus koostuu positiivisesti painottuneista tunteista, tarpeista ja kyvyistä. (Ropo 1985, 10 – 11.)

Nykyään vallitseva kasvatustieteen ihmiskäsitys perustuu pääasiassa humanistiseen psykologiaan, jonka mukaan ihminen nähdään aktiivisena ja itseohjautuvana oppijana. Keskeisellä sijalla humanistisessa psykologiassa on käsitys itsensä toteuttamisen motiiveista. Jokaisen yksilön ”itsellä” katsotaan olevan juuri hänelle luonteenomaisia mahdollisuuksia. Opettajan tehtävänä on toimia näiden mahdollisuuksien toteutumisen tukijana ja ohjaajana, eräänlaisena fasilitaattorina. Opetus- ja ohjaussuhteessa korostuu ohjaajan ja ohjattavan välinen tasavertaisuus. Humanistiseen psykologiaan perustuvassa pedagogiikassa painottuvat toiminta, kokemus ja kokemuksen reflektointi. Käsitteellistämisen kautta uusista oivalluksista pyritään rakentamaan selkeämpi käsitys. Maslowin, Rogersin ja Lewinin pedagoginen ajattelu perustuu kokemukselliseen ja elämykselliseen oppimiseen, jossa korostetaan itsereflektiota ja prosessien itseohjautuvuutta. Oppimisprosesseissa opitut taidot ja kehittynyt itsetuntemus auttavat oppijaa suunnittelemaan ja toteuttamaan omaa oppimistoimintaansa myös ilman ryhmän tai opettajan tukea. (Patrikainen 1999, 54 – 55)

Humanistis-kokemuksellinen oppimisorientaatio samaistetaan usein konstruktivismiin. Äärimuodoissaan tämä tarkoittaa sitä, että opettajan ei tarvitse tehdä muuta kuin vapauttaa oppijat konstruoimaan yhdessä (Lindblom-Ylänne & Nevgi 1999, 109). Rauste-von Wright (1998, 20) näkee eron konstruktivismiin ja humanistis-kokemuksellisen oppimisorientaation välillä siinä, että konstruktivistisen näkemyksen mukaan opiskelijan aktiivisuus ja sen edistäminen ei ole pedagoginen itsetarkoitus. Oleellista on se, mitä tehdään, mitkä hyväksytään

toiminnan tavoitteiksi ja miten toiminta valjastetaan osaksi suunnitelmallista oppimisprosessia. Oppimisen kannalta on tärkeää, että opettajan luomassa oppimisympäristössä nousee tarkoituksenmukaisia kysymyksiä, joihin oppija hakee vastauksia opettajan ohjauksessa, mutta omaan kokeiluun, ymmärtämiseen ja ajatteluun perustuen.

Opettamisen tai oppimaan ohjaamisen kivijalkaan porautuessa alkaa mietityttää. Omalla toiminnallaan on, niin paljon vartijana. Oma persoona, ihmisarvosuus ja elämänkaari vaikuttavat, niin ratkaisevasti emotionin syntyyn. Opettamisen huikeita hetkiä ovat ne jolloin saa aikaiseksi aitoa vastavuoroisuutta, ihmettelyä, väittelyä ja kysymyksiä. Ohjauksesta oivallukseen on pitkä matka ja opiskelijan omat havainnot ja pohdinnat ovat onnistumisen perusedellytys. Kokemus oppimisen organisoijana toimii vaikka se ei aina olisikaan positiivinen. Vaikeimmin vammaisilla kokemisen muistijälki on asia, joka kannattaa huomioida kohtaamisessa.

Humanismiin pohjautuvia ihmis- ja oppimiskäsityksiä on kritisoitu siitä, että ne perustuvat liian idealistiseen ja ihanteelliseen ihmiskuvaan, joka usein osoittautuu käytännössä aivan toisenlaiseksi. Humanistisen opettajan olettamukset omaa oppimistaan ja persoonallisuuttaan kehittävästä opiskelijoista eivät myöskään aina toteudu. Opiskelijat voivat itsensä ja omien tavoitteidensa toteuttamisen sijaan valita suorituskeskeisen ja tutkintoon tähtäävän työskentelevän. (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2004, 93.)

Ihmiskäsityksistä on kirjoitettu ja keskusteltu loputtomasti. On väitetty, että ihminen on salaisuus kehdestä hautaan. Tiede ja 2000-luku eivät ole onnistunut selvittämään ihmettä nimeltä ihminen. Kun ihmisellä on arvo sinänsä, niin moraalisesti ollaan järkevimmässä mittasuhteissa kuin ihmiskäsityksessä. Ihmisyyteen kuuluu ihmisarvo. Miksei koskaan tässä oppimis- ja ihmiskäsitys keskustelussa puhuta ihmisarvosta? Elämän perusyksikkö, ihminen unohtuu yleensä kasvatustieteellisessä väittelyssä. Ihmiseen ja ihmisyyteen palatessa voisi päästä elämän kivijalan juureen. Kun jokainen ihminen ansaitsee henkilökohtaisen kunnioituksen, arvostuksen sekä inhimillisen ja ystävällisen kohtelun, niin olisiko se oppimisen arvoinen asia? Tässä ajassa on oman jaksamisen kannalta uskottava hyvän voittoon elämän jatkuvuudessa. Onneksi idea-

listinen ja ihanteellinen ihmiskuva toteutuu, ainakin jossakin. Erityisopetuksen vahvuus on mielestäni yksilölliset reitit oppimiseen ja hyvään elämään. Karu todellisuus on kuitenkin se, että yhä vähemmän opiskelijat saavat tutkintotodistuksia opiskeluistaan. Todistus suoritetuista opinnoista on tätä hetkeä oppilaitoksessamme. Tutkintotavoitteisuuden hävitessä on mahdollisuus takertua oppijan erilaisiin vahvuusalueisiin.

Seuraavassa kuvaan pragmatistista tiedonkäsitystä, joka on Ammattiopisto Luovin toiminnan taustalla. Yksilö- ja pienryhmäkuntoutuksessa on myös luotettu käsillä tekemisen tunteeseen.

Pragmatistisen tiedonkäsityksen mukaan todellisuus on muuttuva, jatkuvasti toiminnassa oleva prosessi. Ihminen nähdään aktiivisena ja tarkoitushakuisena olentona, jonka tiedonmuodostuksessa toiminta on keskeistä. Ihminen hankkii tietoa ympäristöstään toiminnan ja tekemisen kautta ja totuutena voidaan pitää sellaista tietoa, joka osoittautuu käytännössä toimivaksi. (Tynjälä 1999, 25.)

Opettajan näkökulmasta todellisuuden hurja muutosvauhti mietityttää. Onneksi toimivat mallit ja viisaudet on taottu kivitauluihin, jotka kestävät tuulet ja tuiverrukset. On vaan uskottava ihmisen uteliaisuuteen ja toiminnallisuuteen. Tietenkin on erityisopetuksen puolelle muistettava, että kaikki ympäristön tieto ei ole kasvattavaa ja ”järkevää”. Vanhainkodissa maatesani on luotettava siihen, että tekijöitä löytyy. Oman ihmisarvon ymmärtämisellä minäkin saan ihmisyyttä kunnioittavaa hoitoa.

Edellä mainitut tiedonkäsitykset näkevät havainnoitsijan ja havainnoitavan ilmiön toisistaan erillisinä. Tieto on oppijan ulkopuolella ja se on aistihavaintoihin perustuvaa ja mitattavaa. Konstruktivistisen tiedonkäsitys sen sijaan sitoo havaintosijan ja havainnoitavan ilmiön tiiviisti toisiinsa. Oppija luo itse omia tietorakenteitaan eli tiedon rakentaminen on tulkinnallista, kriittistä ja soveltavaa. (Pylkkä 2005.) Konstruktivistisen tiedonkäsityksen mukaan tieto perustuu havaintojen tulkintaan sisäisten rakenteiden, käsitteiden ja käsitysjärjestelmien pohjalta. Koska ihmiset elävät eri käsitejärjestelmien ja eri kulttuurien piirissä, he muodostavat aina erilaisen kuvan maailmasta. Tietomme maailmasta ei

siis koskaan voi olla täysin absoluuttista. Konstruktivistinen tiedonkäsitteitys sisältää erilaisia suuntauksia, jotka voidaan karkeasti jakaa kahteen suuntaukseen eli yksilökeskeiseen konstruktivismiin ja sosiokonstruktivismiin. Yksilökonstruktivismi korostaa tiedon yksilöllistä luonnetta eli tulkitsemme tietoa aina havaintojemme sisäisten rakenteiden kautta. Sosiokonstruktivismi puolestaan painottaa ihmisen toiminnan ja kielen merkitystä tiedonmuodostuksessa. Tieto on luonteeltaan jaettava ja yhteistä, joka rakentuu kollektiivisesti ryhmässä tai yhteisöissä. (Tynjälä 1999, 25 – 27.)

Opettajien tietokäsitykset vaikuttavat heidän käsityksiinsä siitä, mitä oppiminen ja opetus ovat sekä siihen, minkälaisen opetustavan he omaksuvat. Risto Patrikaisen (1999) opettajien tieto- ja oppimiskäsityksiä käsittelevässä tutkimuksessa suorituspainotteisen pedagogisen näkemyksen omaava opettaja tulkitsi tiedon olevan siirrettävissä opettajalta opiskelijalle. Opettajan tehtävänä oli suunnitella ja toteuttaa opetus niin, että hän pystyi arvioimaan miten hyvin opiskelija oli omaksunut välitetyn tiedon. Humanistis-konstruktivistiseen pedagogiikkaan perustuvan opettajuuden tiedonkäsitteyksessä puolestaan korostui oppijoiden oma aktiivinen rooli tiedon hankkimisessa. Opiskelijat myös osallistuvat oppimisprosessin suunnitteluun. Tiedon prosessoinnissa painottui ajattelun, oppimaan oppimisen ja itsearvioinnin taitojen hallinta opettajan ohjauksessa. Opettajien tieto- ja oppimiskäsitysten pohjalta Patrikainen hahmotteli neljä erilaista opettajuutta, joissa opettaja nähdään joko opetuksen suorittajana, tiedonsiirtäjänä ja -kontrolloijana, oppimaan ja kasvamaan saattajana tai kasvu- ja oppimisprosessin ohjaajana. (Patrikainen 1999, Lindblom-Ylänne & Nevgi 2004, 74 – 75.)

3.2 Ammattiopisto Luovin oppimis- ja ihmiskäsitys

Yksilö- ja pienryhmäkuntoutuksella tuetaan kokemuksellista oppimista. Oppimisessa kokemuksellisuus on huikea voimavara. Vaikka kysymys on nuorista opiskelijoista, on kokemuksellisuus huomioimisen arvoista. Kokonaisuuksia ymmärtävän oppimisen taustalla kokemukset, tietojen tarkentumien ja uudel-

leen muotoilu on oppimisen aktiivista rakentamista. Kuntoutus on tavallaan yksilön henkilökohtaista rakentamista, kohti hyvinvointia.

Kaikki ihmiset ovat kokeneet tapahtumia, joista jotkin ovat jääneet mieleen erityisen merkittävinä myönteisinä tai kielteisinä kokemuksina. Osa näistä kokemuksista on oppimiskokemuksia. Esimerkiksi joku lapsuudessa tai nuoruudessa toteutunut merkittävä oppimiskokemus on saattanut ohjata elämänkulun suuntaa ja vaikuttaa tietyn suuntaisiin valintoihin elämässä. Tällaiset oppimiskokemukset ovat kokijalleen persoonallisia, henkilökohtaisia ja ainutlaatuisia kokemuksia, jotka muovaavat ja muokkaavat hänen identiteettiään, persoonallisuuttaan ja minuuttaan ja vaikuttavat maailmankuvaan, arvomaailmaan, kasvuun ja kehitykseen. (Raimo Silkelä ISISSS, June 9 - 16, 2002, Imatra, Finland)

David A. Kolbin mallin neljä vaihetta, oppijan omat kokemukset ovat perustana uuden oppimiseen. Kokemukseen perustuva oppiminen on välitöntä ja avointa, tunnepainotteista ja luovaa oppimista. Kouluttajaan olisi tärkeää tietää, minkälaisia tietoja oppijoilla on opittavasta aiheesta. Oppimismotivaatio syntyy siitä, kun oppija tunnistaa oman "tarttumapintansa" opittavaan asiaan, eli mitä hän entuudestaan tietää asiasta. Tarttumapinnan tavoitteiden määrittelyn vaihe etenee usein käytännössä siten, että kouluttaja määrittelee opetuksen tavoitteet. Oman toiminnan kriittinen ja arvioiva pohdiskelu korostaa oman oppimisen ja opittavan ilmiön eri näkökulmien pohdinta. Reflektio on yksi kokemuksellisen oppimisen perusprosesseista. Se on aktiivista ja jatkuvaa itsearviointia.

Toisessa vaiheessa opittava asia pyritään liittämään aiempiin kokemuksiin ja aiempaan tietoon. Pohdiskelun avulla syvennetään asian ymmärrystä ja omaa itsetuntemusta, jotta oppimisen perusteella syntyisi jotain uutta. Olisi tärkeää, että kouluttaja ohjaisi oppijat yhteiseen pohdiskeluun. Reflektoinnin kohteeksi nousee tällöin oppijan oman tietotaidon ja kokemusten lisäksi myös ryhmän toiminta. Esimerkiksi vaihtelevilla ryhmäkoostumuksilla tai oikeilla kysymyksillä kouluttaja voi auttaa ryhmää oppimaan.

Käsitteellistämisvaiheessa pyritään systemaattisen ajattelun myötä luomaan uusia käsitteitä, malleja ja teorioita. Oppija käsittelee omia havaintojaan ja kokemuksiaan sekä konstruoi eli rakentaa niiden perusteella uutta tietoa. Syklin kolmannessa vaiheessa löytyvät usein myös ongelmien ratkaisut. Oppimisen ja tiedon oivaltamisen kannalta vaihe on merkittävin. Käsitteellistämisvaihe on oppimisen kannalta yksilötyöskentelyä, mutta hyvään lopputulokseen sisältyy usein myös teeman yhteistä pohdintaa ja prosessointia.

Syklin viimeisessä vaiheessa korostetaan aktiivista, kokeilevaa toimintaa, jossa pyritään löytämään käytännön ratkaisuja ja sovelluksia. Mitä hankalampi ja haasteellisempi opittava asia on, sitä enemmän tiedon/taidon omaksuminen vaatii harjoittelua. Oppimisen kannalta on tärkeää, että oppijoilla on mahdollisuus kokeilla oppimia asioita käytännössä. (Leppilampi & Piekkari 2001, 9-11.)

Kokemuksellisen oppimisen kehässä, opiskelijan katsotaan olevan itseohjautuva, motivoitunut ja vastuussa omista teoistaan ja ratkaisuistaan. Oppimiskäsitys korostaa ihmisen itsensä toteuttamista ja oppimisen nähdään olevan aktiivista, kokeilevaa, kehittävää vuorovaikutteista toimintaa. Oppimiskäsityksen perustana ovat ihmisen arvot ja ainutlaatuisuus. Opiskelijan katsotaan olevan itseohjautuva, motivoitunut ja vastuussa omista teoistaan ja ratkaisuistaan. Kouluttajan roolissa painottuu siten ohjaus, kannustaminen ja oppimisen tukeminen. Kokemuksellisen oppimisen mallia on sovellettu runsaasti etenkin aikuiskoulutuksessa. Mallissa painotetaan itsetuntemuksen ja itsereflektion merkitystä oppimisprosessissa, erilaisten toimintastrategioiden kokeilua, sekä arvojen ja asenteiden sisäistämistä. Oppijan kokemuksilla on keskeinen rooli oppimisessa. (Leppilampi & Piekkari 2001, 12–13.)

Nuoren tausta ja aikaisemmat oppimiskokemukset poikkeavat monesti paljonkin totutusta ja yleisestä. Elämänhallinta, elämänrytmi ja Ammattiopistossa opiskelija hyväksytään ainutkertaisena ja arvokkaana yksilönä, jolla on oma kohtainen tarve hyvään ja itsensä kehittämiseen. Hänellä on erilaiset oppimis- ja selviytymisvalmiudet, joten joustavuus, yksilöllisyys ja vapaus valitsemiseen ohjaavat hänen opiskelunsa ja tavoitteidensa suunnittelua. Elintavat voivat poiketa yleisestä niin paljon, että hän tarvitsee erityisen paljon ohjausta oppi-

maan oppimisessa, opintojen tavoitteen muodostamisessa, henkilökohtaisten ongelmien ratkaisemisessa, yhteistyö- ja ryhmätyötaitojen sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen oppimisessa. Ammattiopisto tukee nuorta kokonaisvaltaisesti muodostamalla opiskelijalle välittävän ja turvalliset rajat sisältävän kehitys- ja kasvuympäristön, jossa on mahdollista identiteettinsä ja vahvuksiensa etsimisvaiheessa ja luomisvaiheessa kehittyä niin, että voi lähteä kohtaamaan tulevaisuuden tuntematonta maailmaa ja osallistua siihen täysivaltaisena maailman kansalaisena. (Opetussuunnitelman yhteinen osa.)

Ammattiopistossa selvitetään haastatteluin opiskelijoiden harrastuksia, odotuksia ja toiveita ja tuetaan opiskelijoiden harrastustoimintaa. Oppilaitoksessa keskustellaan yhteisestä tieto- ja oppimiskäsityksestä. Yhteisen käsityksen mukaan opiskelijan rooli on aktiivinen, ja opiskelijaa ohjataan tietoiseen ponnisteluun päämääriensä saavuttamiseksi. Oppiminen on aktiivista rakentamista, tietojen tarkentamista ja uudelleen muotoilua, jonka tavoitteena on kokonaisuuksia ymmärtävä oppiminen. Opettaja toimii oppimisen ohjaajana ja oman alansa asiantuntijana. Opiskelijan omat kokemukset ja ajattelu ovat oppimisen kannalta tärkeitä. Opiskelija osallistuu HOJKS-työskentelyn kautta itse opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja oppimismenetelmien suunnitteluun.

Koko työyhteisö osallistuu opiskelijan itseohjautuvuuden tukemiseen. Opiskelijaa tuetaan ottamaan enemmän vastuuta omasta opiskelustaan, kannustetaan oma-aloitteisuuteen ja ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan. Tätä vahvistetaan siten, että oppilaitoksen ilmapiiri pidetään yhteistyöhenkisenä ja opiskelijalle annetaan kannustavaa palautetta. Sosiaalista vuorovaikutusta pidetään tärkeänä osana ammatillista erityisopetusta ja siksi opetukseen liittyy jatkuvana vuorovaikutus ja keskustelu tavoitteista, menetelmistä ja oppimistavoista. Tavoitteena on opiskelijan motivoituminen, omien tavoitteiden selkiytyminen ja omakohtaisen vastuun ottaminen. Koulutuskeskus järjestää koulutusta oppimiseen liittyvistä asioista niin, että henkilöstöllä on ajanmukainen näkemys ammatilliseen erityisopetukseen liittyvästä oppimiskäsityksestä. (Opetussuunnitelman yhteinen osa).

3.2.1 Pragmatismi

Pragmatismi korostaa, että toiminta ja tieto liittyvät oleellisesti toisiinsa. Ihmisillä on pyrkimys jäsentää kokemuksiaan ja sopeutua ympäristöönsä. Tutkimus ja tekeminen tapahtuu konkreettisessa ympäristössä, jossa teoria ja käytäntö kietoutuvat toisiinsa. Asiaankuuluvuudella on merkittävä osuus toiminnan ymmärtämisellä (Sosiaaliportti 2007.)

Pragmatismi korostaa toiminnallista ja arvosidonnaista ihmistä. Todellisuuteen ja käytäntöön kiinnittyvää olentoa, joka älyllisellä ongelmaratkaisutaidolla toteuttaa itseään ja selviytyy ongelmistaan. Pragmatismi korostaa käytännön ensisijaisuutta. John Deweyn mukaan, kysymys ei ole vastakkainasettelua teorian ja käytännön välillä, vaan älyttömän ja älyllisen käytännöllisen toiminnan välillä. Pragmatismi painottaa työn merkityksellisyyttä ja koulutusta elämästä, ei pelkästään elämään valmistautumisena (Tuntumateknologia).

Konstruktivismin valtakaudella, jota oppilaitoksessa eletään, korostuu oppijan elämänhistoria ja aktiivisuus oppimisessa. On väitetty, että ihminen toimii päällään, sydämellään ja käsillään. Pää ajattelee, sydän tuntee ja kädet toimivat. Kun miettii kohderyhmäämme ja erityisopetuksen perusteita, niin alkaa hirvittää. Onneksi itse ennen kuin on ymmärtänyt pragmatismista yhtään mitään, on tehnyt oikeita valintoja. Terveystiedon opettaminen itse käytännön tilanteissa, liikkumisen lomassa on toiminut parhaiten. Toisaalta se filosofia, jota itse on ajatellut on sittenkin ollut oikealla raiteella. Toimettomuuden home tappaa opiskelijamme. Käytänteiden muodostuminen on pitkä ja haasteellinen prosessi. Arvot, etiikka ja työmoraali ovat yksilöllisiä näkökulmia. Joukkuepelelaaminen ei voi kuitenkaan onnistua ilman yhteisöllisiä pelisääntöjä.

Kokemusta, ajattelua ja käsillä tekemistä korostava opetussuunnitelma on humaani ajatus. Kun katselee oppilaitoksen kohderyhmää, jossa osalla on vamma ymmärryksessä, rakkautta vailla oleva sydän ja historia, jossa ei ole käytetty omia käsiään. Nuoruus ja hurjuus sekä pauhaava sydän ovat päälimmisiä elämän salaisuuden polkuja. Tähän viitekehykseen kasvatuksellinen kuntoutus, oppimis ja ihmiskäsitys yhdistettynä opetussuunnitelman tavoittei-

siin on mielenkiintoinen haaste. Joskus tuntuu opettaja, että on mahdottoman haasteen edessä. Onneksi vuodet tekevät tehtävänsä ja niin kuin laulussa sanotaan, lentää siivin valkein niin kuin joutsen. Pragmatismissa, on hyvät ja huonot puolensa. Opetuspuolen on oltava vaan tarkkana ettei oppilaitoksesta tule pelkästään työelämän juoksupoika, joka täsmäkouluttaa tulevaisuuden työntekijöitä. Oppilaitoksella on oltava suurempia humaaneja tavoitteita, kohti yksilön hyvää elämää. Oppimaan ohjaamisen viisauksia on varmaankin negatiivisten kokemusten kääntäminen voiton puolelle. Opiskelijoilla on elämässään ollut aivan liialti kompastelua, uhoamista, väkivaltaa sekä ihmisallergiaa. Lopputulos on joskus luettavissa median välityksellä.

4 KUNTOUTUS

4.1 Taustaa

Kuntoutuksen tarkoitus on auttaa ja edistää ihmistä kehityksessään siten, että hän saavuttaisi parhaan mahdollisen toimintakyvyn ja välineet selviytyäkseen omassa elämässään. Kuntoutuminen on yksilöllinen polku, jossa päämäärän valitsee kuntoutuja itse. Päämäärän toteuttamisesta sovitaan asiakkaan ja kuntoutustyöntekijöiden yhteistyönä. Kuntoutumisen polku etenee välitavoitteiden kautta, useimmiten. Haasteeksi muodostuu yksilöllisten tavoitteiden ja palveluiden suhde. Kuntoutuksen eteneminen vaatii jatkuvaa huolehtimista, ettei polulta eksytä. Kuntoutuminen vaatii eri toimijoiden ja vastualueiden tuntemusta. Kuntoutus on sosiaalipoliittinen säätely-, palvelu- ja tukijärjestelmä. Suomalainen kuntoutusjärjestelmä on kehittynyt sodan jälkeisen ajan myötä, moniosaiseksi ja minilakiseksi. Kuntoutus on perinteisesti jäsennetty ammatillisen, lääkinnällisen, sosiaalisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen osaluoksiin, joissa kullakin on omat lakisääteiset vastuutahonsa. (Kun-Net-kuntoutuksen verkkopalvelu 2007)

4.2 Kasvatuksellinen kuntoutus

Kasvatuksellisella kuntoutuksella ymmärretään mm. vajaakuntoisen tai vammaisen lapsen tai aikuisen kasvatuksen ja koulutuksen järjestämistä. Kasvatuksellinen kuntoutus yhdistää kuntoutuksen, kasvatuksen, opetuksen ja oppilashuollon toisiinsa. Kuntoutuspalvelut kootaan suunnitellusti yksilön tarpeiden mukaan. Suunnittelussa otetaan huomioon käytettävissä olevat tiedot kuntoutuksen vaikuttavuudesta. Kuntoutujan toimintakykyä arvioidaan, että löydetäisiin ne osa-alueet, joihin on mahdollista vaikuttaa. Palvelut kasataan yhteistyönä kuntoutujan, hänen omaistensa ja ammattilaisten kanssa. Vuoropuhelu on merkityksellinen asia ja työkalu arvioitaessa toimintakykyä ja yksilöllistä polkua kuntoutumiseen. (Kun-Net-kuntoutuksen verkkopalvelu 2007)

4.3 Liikunnallinen kuntoutus

Erityisryhmien liikunnanopetus noudattaa samoja periaatteita kuin muukin liikunnanopetus. Opettajalla on oltava taitoa ja tietoa soveltaa liikkumisen perusasioita henkilön tai kohderyhmän mukaan. Liikunnan suunnitteluun kuuluu oleellisesti tavoitteiden asettaminen. Pääperiaatteet ovat samat kuin liikuntakasvatuksen tavoitteet yleensä. Terveystila ja toimintakyvyn erilaisuudesta johtuen tavoitteet vaihtelevat yksilöllisesti. Liikkumisessa tulee huomioida tasapuolisesti toiminnalliset, tiedolliset, sosiaaliset ja tunnealueen tavoitteet. Yhteinen nimittäjä on yksilön toimintakyvyn, terveyden, sopeutumiskyvyn ja vireyden edistäminen ja kasvaminen.

Liikunnan toteutuksessa on olemassa useita eri opetusmenetelmiä. On mahdollista ja suositeltavaa käyttää rohkeasti useita opetusmenetelmiä saman tunnin sisällä. Aistitoimintojen ja havaintomotoriikan harjaannuttamisen vuoksi kaikkien aistiärsykkeiden monipuolisuus on merkityksellistä. Harjoituskerran rakennetta suunnitellessa on muistettava nousujohteisuus ja yksittäisen oppitunnin rakenne alkuverryttelyineen ja jäähdyttelyineen. Palautteen merkitys niin oppimiselle kuin motivaation ylläpitämiselle on tärkeää. Ryhmän tasolle ja

tavoitteelle sopiva palaute on realistista ja välitöntä. Oppilaan oma palaute omasta toiminnastaan on ensiarvoisen tärkeää motivaation jatkumiselle. Oppimisen edistämiseksi ja opetusjärjestelyillä on merkittävä asia oppimisen onnistumiselle. Liikuntatunnin onnistumisessa on opettajan asennoitumisella huomattava merkitys oppitunnin onnistumiseen. Persoonallinen panostus, innostus, ihmisten käsittelytaito ja tehtävään paneutuminen on hyvä lähtöruutu onnistumiselle. Vaikkakin opetustunnit ovat yleensä luokalle, niin opettajan on pyrittävä ottamaan kaikki luokan oppilaat yksilönä. Avoin vuorovaikutus oppilaan ja opettajan välillä on kaiken mielekkään työn perusedellytys (Mälkiä 2002, 202–210).

Soveltava liikunnanopetus on arkipäivääni, joka tuottaa kaljuuntumista. Soveltaminen ja eriyttäminen toteutuvat päivittäin. Oma näkemykseni ja koulutustaustani on enemmänkin inklusion maailmassa. Asioitten tekeminen osittain, omilla taidoillaan ja sovelletusti on lähellä omaa aate maailmaani. Eriyttäminen on mielestäni usein helpoin ja nopein tapa hoitaa ongelmalliset asiat. Apuvälineet ja toimintavälineet ovat kehittyneet liikkumisessa niin rajusti, että kaikki on mahdollista. Suomalainen pyörätuolia käyttävä mies on käynyt Mount Everestin huipulla. Tästä näkökulmasta asiat asettuvat oikeisiin mittasuhteisiin. Hyvinvoiva toimiva ihminen on maailmankaikkeuden suurin salaisuus. Elimistön käyttämättömyys, allergiat, yksinäisyys ja itsensä hyväksyminen ovat aikaamme. Sosiaalisen toimintakyvyn vuorovaikutus, rakkaus, vaikuttaminen ja kommunikaatio näkyvät yksittäisen liikuntatunnin sisällä. Terveys on aikamme kovimpia arvoja. Perustarpeena ja voimavarana se asettuu oikeisiin mittasuhteisiin. Kehomme kertoo viestejä, mutta sen kuuntelemisen taito on viisautta. Terveysterrorismi ja narsistinen sekä kehollinen suhtautuminen itseensä on terveyden toinen puoli. Riippuvuus, joka ei tuotakaan terveyttä ja hyvinvointia pitkässä juoksussa. Liikuntakasvatus ja kasvatus liikunnan avulla ovat mielenkiintoinen haaste. Onnistuessaan elinkaariliikkumista haudaan asti. Epäonnistuessaan liikkumattomuuteen johtava valinta yksilön liikuntakäyttäytymisessä.

5 AMMATTIOPISTO LUOVI

5.1 Historia

Ammattiopisto Luovi on Suomen suurin ammatillinen erityisoppilaitos. Ammattiopisto Luovi aloitti toimintansa 1.8.2007, kun Hengitysliitto Helin koulutuksen tarjoajat Merikosken ammatillinen koulutuskeskus, Kaprakan ammatillinen koulutuskeskus sekä Hoikan opisto yhtyivät. Ammattiopisto Luovi tarjoaa ammatillisesta erityisopetusta, aikuiskoulutusta ja vapaan sivistystyön koulutusta yhteensä 18 paikkakunnalla ympäri Suomen. Se hoitaa myös ammatilliseen erityisopetukseen liittyviä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtäviä. Ammattiopisto luovi toimii opetusministeriön valvonnan alaisena.

Luovin toimintaa ohjaa perusajatus, jonka mukaan jokainen on erityinen ja ansaitsee tulla kohdellutuksi erityisenä. Ammatilliseen erityisopetukseen valitaan ensisijaisesti opiskelijoita, jotka terveydellisistä tai kuista syistä tarvitsevat opintoihin ohjautumisessaan, opinnoissaan ja työllistymisessään erityistä ohjausta, neuvontaa tai tukipalveluita. Luovissa opiskelee vuosittain 1220 ammatillisen erityisopetuksen opiskelijaa. Ammattiopisto Luovissa työskentelee yli 600 asiantuntijaa eri puolella Suomea. (Opiskelijan opas 2007-2008.) Ammattiopisto Luovin missioon on kirjattu, että Luovi tarjoaa tasavertaisia opiskelu ja osallistumismahdollisuuksia sekä yksilöllisiä reittejä työelämään ja hyvään elämisen laatuun. Tulevaisuudenkuvan visiossa Ammattiopisto Luovi on tunnettu ja arvostettu ammatillisen erityisopetuksen ja aikuiskoulutuksen sekä vapaan sivistystyön valtakunnallinen toteuttaja, kehittäjä ja yhteistyökumppani (Strategia 2007.)

Kasvatuksellisen kuntoutuksen päämäärää ja ideologiaa pohtiessani on mukava lukea mission sanomaa. Hyvinvoivan toimivan ihmisen kokonaisuutta ajatellen on huokaistava syvään. Kun ja jos omalla toiminnallaan voi edesauttaa opiskelijan elämänlaatua, niin polkuhan on silloin oikea. Osallistumismahdollisuuden kirjaaminen on myös hieno asia. Olisiko sittenkin voinut missiosakin korostaa osittain osallistumista, kun puhutaan yksilöllisistä reiteistä?

Toisaalta Ammattiopisto Luovin historia on sängen lyhyt. Missiot ja visiot tulevat elämään ja tarkentumaan yhteiskunnan muutoksissa. Viisautta on se, että uskaltaa pitää muutosta mahdollisuutena. Jääräpäinen tuijottaminen visioon, joka on jo alusta pitäen metsässä, on hölmöyttä. Suomen suurimmalla ammattillisella erityisoppilaitoksella on haastetta olla vuosien päästä tunnetuin ja arvostetuin erityisopetuksen antaja. Yli kuudensadan työntekijän organisaatiossa on kaikkien uskottava visioon.

5.2 Erityisopetuksen perusteet

Erityisopetuksen perusteet ovat opiskelijan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) periaatteena. Suunnitelman päämääränä on varmistaa koulutuksen yksilöllinen kokonaiskuntoutuksen suunnitelma. Ammattiopisto Luovissa vuonna 2004 uudistettu erityisopetuksen perusteet ohjaa lain mukaan toimintaa.

01. hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet (esim. AD/HD tai ADD)
02. kielelliset vaikeudet (esim. vaikea lukiongelma, dysfasia, dyslexia)
03. vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt (esim. sosiaalinen sopeutumattomuus)
04. lievä kehityksen viivästyminen (opiskelijalla laajoja oppimisvaikeuksia)
05. vaikea kehityksen viivästyminen; keskivaikea tai vaikea kehitysvamma
06. psyykkiset pitkäaikaissairaudet (mielenterveyden ongelmat, päihdekuntoutajat)
07. fyysiset pitkäaikaissairaudet (kuten allergia, astma diabetes, epilepsia, syöpä)
08. autismiin tai Asbergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet
09. liikkumisen ja motorisen toimintojen vaikeus (tuki- ja liikuntaelinvammat, cp-oireyhtymä, lyhytkasvuisuus)
10. kuulovamma
11. näkövamma

12. muu syy, joka edellyttää erityisopetusta

Erityisopetuksen peruste määräytyy erityisopetuksen saannin ensisijaisen syyn mukaan (Tilastokeskus 2007)

6 JATKOTYÖSKENTELEN HAHMOTTAMINEN

Pakollisen kesätauon jälkeen yksilö ja pienryhmäkuntoutusmalli jatkuvat täsmennetyllä reseptillä. Todellisuudessa opiskelijat saivat yksilölliset harjoitusmallit myös kesällä, jotta toimintakyvyn kohentaminen ei alkaisi kesän jälkeen alusta. Syksyllä 2007 päätettiin, että yksilökuntoutusta ei jatketa vaan voimavarat suunnataan pelkästään pienryhmäkuntoutukseen. Pienryhmäkuntoutuksesta vastaa edelleen liikunnanopettaja ja työfysioterapeutti. Jatkotyöskentelyyn tälle lukuvuodelle on valittu kaksi tutkintotavoitteista linjaa. Siivousalan koulutusohjelmasta, puhdistuspalvelujen perustutkinnon (120 ov) ovat ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat hankkeessa mukana. Ammatillisen peruskoulutuksen puolelta valittiin logistiikan koulutusohjelmasta, logistiikan perustutkinnon, varastonhoitaja (120ov) ovat ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat hankkeessa mukana.

Jatkotyöskentelyn tavoitteena on mahdollistaa kuntoutusmallin jatkuminen sekä jalkauttaa toiminta arkeen. Tällä hetkellä pienryhmäkuntoutuksessa on mukana kolme luokkaa ja tammikuussa 2008 mukaan tulee neljäs luokka. Jatkoa ajatellen pienryhmäkuntoutuksessa ollaan lähestymässä osallistujamäärässä ylärajaa. Jatkotyöskentelyssä on ajatuksena entistä enemmän löytää toimivaa konseptia kuntoutumiseen. Kun kuntoutumisen fokus on yksilön itse asettamat haasteet ja tavoitteet, niin erityisopiskelijan näkökulmasta ollaan vielä varikolla. Jatkotyöskentelyssä on keskusteltu toimintakykytestin kehittämisestä, moniammatillisuuden lisäämisestä, välitavoitteiden asettamisesta sekä koulutuksen jälkeisestä kuntoutuksesta. Keskustelussa on myös pohdittu, oppimisen todentumista ja vaikuttavuutta. Toimintakyvyn ja motoriikan yhdistäminen lukiopetukseen on myös tulevaisuuden haaste. Ammattiopisto

Luovin, Oulun yksikössä ollaan pitkällä sensomotorisessa kuntoutuksessa. Tämän osaamisen siirtäminen omaan oppilaitokseemme on tällä hetkellä työn alla. Ison organisaation hyvien käytänteitten siirtyminen on huippuluokan mahdollisuus tulevaisuuden toiminnassa. Omassa oppilaitoksessamme on myös valtava määrä asiantuntijuutta, liittyen hienomotoriikkaan. Karkeamotoriikan ja hienomotoriikan yhdistäminen samaan opetuskertaan on mielenkiintoinen mahdollisuus.

Pienryhmäkuntoutuksesta tullaan tekemään myös selkomateriaalia, jolla edesautetaan yksilön jaksamista niin koulussa kuin työssäoppimispaikoilla. Jatkotyöskentelyn lisähaasteena on myös valtakunnallisen ammattiosaajan tykypassin kytkeminen pienryhmäkuntoutukseen. Kokonaisuuden hahmottaminen yksittäisen opiskelijan näkökulmasta tulee olemaan sellainen haaste, johon on pureuduttava vakavasti. Yhteiskunnan tasolla on onneksi havahduttu tulevaan työvoimapulaan ja toisen asteen opiskelijoiden toiminnallisuuden ongelmaan.

7 POHDINTA JA PÄÄTELMÄT

Pienryhmäkuntoutus on osoittautunut kaikille yhteistyön tekijöille tarpeelliseksi ja haasteelliseksi toiminnaksi. Pienryhmäkuntoutuksen toteutusmallin historia on vielä kovin lyhyt ja hioutumassa kohti päämääräänsä. On väitetty, ettei elämää ja tuulta voi hallita, mutta molemmat ovat luovittavissa. Ammattiopisto Luovissa on valtavan muutoksen aika. Mielestäni organisaatioiden ja muutoksen aika on mahdollisuus. Pienryhmäkuntoutuksessa tämän mahdollisuuden käyttäminen on nyt käsillämme. Jokaisella jolla on kokemuksia purjehtimisessa vastatuuleen, siis luovittaessa on ymmärrys sen haasteellisuudessa ja kovuudessa. Pienryhmäkuntoutuksen haasteet tulevaisuudessa ovat suuret. Tulevaisuus näyttää sen päästäänkö näillä resursseilla ja mallilla kohti toimintakykyisempää opiskelijaa. Hyvinvoinnissa ei kuitenkaan voi koskaan unohtaa yksilön omaa vastuutaan. Jokaisen on kuitenkin oltava oman elämänsä päänäyttelijä.

Valtakunnallisesti herännyt huoli tulevan työvoiman jaksamisesta on hyvä asia. Se miten organisaatiossamme ja oppilaitoksessamme haasteeseen vastataan, on tulevaisuuden haasteita. Tällä hetkellä pienryhmäkuntoutuksen vaikuttavuudesta ei ole käytettävissä mittaria, jolla voidaan mitata tuloksia ja laatua. Uskoakseni korkealle asetetut päämäärät ja opiskelijoiden palaute tekemisestä saa toimia mittarina asian järkevyydestä ja merkityksestä. Valtakunnallisella tasolla toisen asteen opiskelijoille on kehitetty ammattiosaajan tykypassi. Nyt kokeilukäytössä oleva malli on tarkoitus ottaa käyttöön syksyllä 2008. On mielenkiintoista nähdä ja kuulla kokemuksia passin toimivuudesta. Se, että saadaanko mallilla liikkumattomia liikkeelle ja ottamaan vastuuta hyvinvoinnistaan on valtakunnallisen hankkeen suurin haaste. Miten passi soveltuu erityisopiskelijoille, onkin sitten keskustelun arvoinen asia.

Pienryhmäkuntoutuksen kokemukset ja palaute opiskelijoilta on tällä hetkellä se asia johon uskottava. Näky, haju ja tunnetason kokemukset ovat rohkaisseet pienryhmäkuntoutuksen tekijöitä uskomaan asian tarpeellisuuteen. Lisähaaste on tietenkin opiskelijoidemme erilaiset polut oppimiseen, erilaisuuden huomioiminen sekä toimintaympäristön ja yhteiskunnan valtavat muutokset. Yksilökuntoutuksen kokeilu jäi yhden vuoden mittaiseksi. Vastuun epäonnistumisesta ottaa toteuttaja, liikunnanopettaja. Yksilökuntoutuksen päämäärä, vahvuuksien vahvistaminen ei toiminut. Oli jännää huomata, että edellisessä työympäristössä käytössä oleva malli ei toiminut oppilaitoksessamme. Tekeminen käytännön tasolla jäi hyvin perinteiseksi liikkumiseksi ja kaavamaiseksi tekemiseksi. Yksilökuntoutus oli haasteellinen ja mielenkiintoinen vuosi. Se mikä loppupelissä meni pieleen, oli pienestä kiinni. Viisaus että opettajat avaavat oven, mutta sisään on mentävä itse, ei toteutunut. Yksilökuntoutuksessa epäonnistuminen on aina itsetutkiskelun paikka. Havahtuminen omaan keskeneräisyyteen on aina oppimisen paikka, onneksi. Onnistumiset ja kolaukset ovat synnyttämässä uusia luovia ratkaisumalleja. Kohtaamisen tasolla malli toimi, mutta tekemisen tasolla ei. Jotain hyvää kuitenkin, jonka oivaltaa vasta jälkeinpäin. Kokonaisuudessaan kasvatuksellinen kuntoutusmalli on lisännyt haastetta ja innostusta työntekemiseen. Moniammatillinen yhteistyö on ainoa järkevä tapa kohti yksilön hyvinvointia.

Tämän kehittämistehtävän tavoite oli kuvata yksilö- ja pienryhmäkuntoutuksen suunnittelua, toteuttamista ja arviointia. Kehittämistehtävä ja kuntoutusmalli ovat olleet mielenkiintoisia ja opettavia asioita. Keskeneneräisen kuntoutusmallin synnyttäminen paperille ei ole ollut ongelmatonta. Produktiivisen mallin siirtäminen paperille ilman tunnetta ja tuoksua jättää liikaa tulkinnan varaa. Kuntoutusmallissa ja kehittämistehtävän siirtämisessä paperille ei synny ilman ponnistelua ja aikaa. Kasvatuksellisen kuntoutusmallin suurin opetus on ollut se, että mitään ei synny ilman hyvää suunnittelua, sitoutumista sekä selkeää näkyä siitä päämäärästä mitä tavoitellaan. Epätäydellisen organisoinnin sietokyky on ainakin kohentunut ja moniammatillisuudessa huomaa nopeasti ne ihmiset, joilla on aito halu ja kyky kohti hyvinvoivaa opiskelijaa. Oman oppimisen ja kasvun polulla työparina opetus on mielenkiintoista. Työfysioterapian näkökulma toimintakyvyssä on oleellinen asia onnistumiseen. Tavallaan samanaikaisopetus on valtava mahdollisuus kehittämiseen ja kehittymiseen.

Elämän jatkuvuuden kannalta on tärkeää tehdä jotakin, rakastaa jotakin ja unelmoida jostakin. Kehittämistehtävä on jo ilmestyessään historiallista filosofointia, mutta ”lihallista” toimintaa edelleenkin. Merkitysten luominen, löytäminen ja tajuaminen ovat myös tavallaan historiaa. Kaikki on keksitty ja kerrottu. Henkilökohtainen haaste on sitten jalostaa tarinallisuutta kohti toimivaa kokonaisuutta. On vain on, ei mitään muuta. Eläköön opettajista suurin, elämä.

LÄHTEET

Auvinen, P. 2004. Ammatillisen käytännön toistajista monipuolisiksi aluekehittäjiksi? AMK- uudistus ja opettajan työn muutos vuosina 1992 -2010. Väitöskirja. Joensuu:

Hirsjärvi, S. 1982. Ihmiskäsitys kasvatustieteessä. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen julkaisu B 1/1982.

Husu, J. & Jyrhämä, R. (toim.) 2006. Suoraa puhetta. Kollegiaalisesti opetuksesta ja kasvatuksesta. Juva: PS-kustannus.

Kalli, P. & Malinen, A. 2005. Konstruktivismi ja realismi. Aikuiskasvatuksen 45. vuosikirja. Vantaa, Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

Kaprakan ammatillinen koulutuskeskus. Opetussuunnitelman päivitys 2004. Kaikille yhteinen osa.

Kitola, A. 2004 Yhteisöllisyys ja oppimisen muodot. Opettajan työn kehittäminen vapaassa sivistystyössä. Teoksessa Sallila P. & Malinen A. (toim.) Opettajuus muutoksessa. Aikuiskasvatuksen 43. vuosikirja. Helsinki.

Kun-Net-kuntoutuksen verkkopalvelu 2007. Kuntoutuksen määritelmä. <http://www.kunnet.fi/index.asp?tz=-3 & link=1735>. Viitattu 21.8.2007.

Laulajainen, R. Psykologian historia: Vuorovaikutuksen perusta, ihmiskäsitys. <Http://www.edu.oulu.fi/sampo/98-99/avoin/appro/asiakas/ihmiskäsitys.htm>. Luettu 12.1.2007.

Leppilampi, A. & Piekkari, U. 2001. Opitaan yhdessä. Vantaa. WSOY.

Lindblom-Yläne, S. & Nevgi, Anne (toim.) 2004. Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. Vantaa: WSOY.

Luovin strategiasta ja organisaatiosta. Perehdytyspäivän materiaali 2007.

Mälkiä, E. & Rintala, P. 2002. Uusi erityisliikunta. Liikunnan sovellutukset erityisryhmille. Tampere. Tammer-paino Oy.

Patrikainen, R. 1999. Opettajuuden laatu. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys opettajan pedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Puurula A. 2002. Aikuisopettajuuden rooli kollektiivisessa ja individualistisissa kulttuureissa. Teoksessa Sallila P. & Malinen A. (toim.) Opettajuus muutoksessa. Aikuiskasvatuksen 43. vuosikirja. Kansanvalistusseura, Helsinki 2002

Opiskelijan opas 2007-2008. Ammattiopisto Luovi.

Pylkkä O. 2005. Oppimiskäsitysten teoreettiset lähtökohdat.

[Http://www.vte.fi/sisu/oppimisk/tekstit/teoria.htm](http://www.vte.fi/sisu/oppimisk/tekstit/teoria.htm). Luettu 8.1.2007

Rauste von Wright, M-L. 1997. Opettaja tienharassa konstruktivismia käytännössä. WSOY-kirjapainoyksikkö. Juva 1997

Rauste von Wright, M-L. 1998. Opettaja tienhaarassa. Juva: WSOY – Kirjapainoyksikkö.

Ropo E. 1985. Erilaisista ihmiskäsityksistä. Teoksessa: Ihmiskuva ja kasvatuksen haasteet. Helsinki: Tieteenfilosofinen tutkimusseura ry.

Sosiaaliportti 2007. Hyvä käytäntö.

<http://www.sosiaaliportti.fi/Page/84e057c6-2e01-4c38-bbfb-bc17158a838e.aspx>. Viitattu 11.11.2007.

Tilastokeskus-käsitteet-määritelmät. 2007. Tilastokeskuksen sivusto.

http://www.stat.fi/meta/kas/erityisop_per.html. Viitattu 10.10.2007.

Tirri, K. 2004. Opetustyön etiikka. Teoksessa P. Sallila. & A. Malinen (toim.) Opettajuus muutoksessa. Aikuiskasvatuksen 43. vuosikirja. Helsinki. Kansanvalistusseura.

Tuntumateknologia. Mietelmiä 2007.

<http://blogs.sal.hut.fi/tuntumateknologia/2007/04/16/nykyhetkisyyden-tapailua/>
Viitattu 11.11.2007.

Tynjälä P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tampere: Tammerpaino Oy.

Vance Peavy, R. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktiivinen näkökulma 21. Vuosisadan ohjaustyöhön. Työministeriö, Helsinki 1999.

von Wright, G. H. 1981. Humanismi elämänasenteena. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.